

Insolvence, vylučovací žaloba

Vyplývá-li ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovateli) pouze právo požadovat za zpracovanou věc peněžité plnění, jehož hodnota je „ukryta“ ve věci vzniklé zpracováním, je ve smyslu ustanovení § 225 odst. 5 insolvenčního zákona „výtěžkem“ tohoto „jiného nakládání“ s věcí (jejího zpracování do nové věci) „podíl“ žalobce (vylučovatele) na věci vzniklé zpracováním v míře odpovídající „hodnotě zpracované věci“. V souladu s ustanovením § 225 odst. 5 a 6 insolvenčního zákona se v takovém případě stává předmětem řízení bez dalšího (bez nutnosti měnit žalobu) tento podíl na nové věci (a dojde-li před skončením řízení o vylučovací žalobě ke zpeněžení nové věci, je bez dalšího předmětem excindačního řízení částka odpovídající onomu podílu z dosaženého výtěžku zpeněžení). Bezprostředním důsledkem shora uvedeného pak je, že i spor o vyloučení „náhradního“ plnění (v podobě výtěžku jiného nakládání s označeným majetkem - náhradního plnění dosaženého zpracováním) z majetkové podstaty dlužníka je sporem předvídaným ustanovením § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona; otázku příslušnosti tohoto náhradního plnění do majetkové podstaty dlužníka je povolán řešit výlučně insolvenční soud, a to na základě vylučovací žaloby podle ustanovení § 225 insolvenčního zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 Cdo 2268/2018-338 ze dne 30.6.2020)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JIVA TRADE s. r. o., se sídlem v O., zastoupeného Mgr. D.Č., advokátem, se sídlem v O., proti žalované Mgr. Z.O., se sídlem v O., jako insolvenční správce dlužníka JIP - Papírny Větrní, a. s., zastoupené JUDr. A.R., advokátem, se sídlem v P., o zaplacení částky 77.110,18 EUR s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 11 C 78/2014, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. ledna 2018, č. j. 70 Co 432/2017-297, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 12. července 2017, č. j. 11 C 78/2014-255, (mimo jiné) zamítl žalobu, kterou se žalobce (JIVA TRADE s. r. o.) domáhal vůči (původnímu) žalovanému (Mgr. Ing. I.H., jako insolvenčnímu správci dlužníka JIP - Papírny Větrní, a. s.) zaplacení částky 77.110,18 EUR s 8,05% úrokem z prodlení od 31. března 2014 do zaplacení (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

Městský soud v Praze k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 18. ledna 2018, č. j. 70 Co 432/2017-297, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích II. a III. (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů ve vazbě na obsah spisu plyne, že:

1) Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 6. června 2013, č. j. KSCB 28 INS 11674/2013-A-18, zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. Ing. Ivo Halu; následným usnesením ze dne 17. října 2013, č. j. KSCB 28 INS 11674/2013-B-45, insolvenční soud prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

2) Insolvenční správce dlužníka podáním ze dne 3. října 2013 vyrozuměl žalobce o soupisu majetku do majetkové podstaty dlužníka (šlo o majetek označený jako nedokončená výroba - Větrní, nedokončená výrobu - Lukavice a sklad surovin, včetně připojeného seznamu majetkových položek); podání insolvenčního správce obsahovalo rovněž poučení ve smyslu ustanovení § 225 odst. 1 až 3

zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

3) Žalobou došlou insolvenčnímu soudu dne 4. listopadu 2013 se žalobce domáhal vůči insolvenčnímu správci dlužníka vyloučení věci (497,485 tun lepenky, skladová položka 4.01 – dále jen „lepenka“), s tím, že není majetkem dlužníka, ale žalobce. Insolvenční správce podáním ze dne 27. února 2014 sdělil insolvenčnímu soudu, že s ohledem „na bezprostředně hrozící újmu uskladněné lepence přistoupil k jejímu zpracování“, a to se souhlasem věřitelského výboru a po jejím předchozím oceněním znalcem. Za tohoto stavu žalobce vzal žalobu zpět a insolvenční soud řízení zastavil usnesením ze dne 2. dubna 2014, č. j. 29 ICm 3718/2013-100, které nabylo právní moci dne 10. května 2014.

4) Usnesením ze dne 22. září 2016, č. j. KSCB 28 INS 11674/2013-B-230, ustanovil insolvenční soud insolvenčním správcem Ing. T.P.; usnesením ze dne 23. ledna 2017, č. j. KSCB 28 INS 11674/2013-B-239, jmenovaného z této funkce odvolal a ustanovil insolvenční správkyní Mgr. Z.O.

Na tomto základě odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) – odkazuje na ustanovení § 225 insolvenčního zákona a na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 20. listopadu 2014, sp. zn. 21 Cdo 953/2014, uveřejněném pod číslem 48/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 48/2015“), v rozsudcích ze dne 29. července 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002, a ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 1005/2003, uveřejněných pod čísly 81/2005 a 85/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 85/2006“), jakož i v usnesení ze dne 23. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 1560/2008 – zdůraznil, že předpokladem úspěchu žalobce v daném řízení je „prokázání“ vlastnického práva k lepence. „V okamžiku, kdy po zastavení řízení o vylučovací žalobě nastala nevyvratitelná právní domněnka, že lepenka byla zahrnuta do soupisu majetkové podstaty dlužníka oprávněně, nemá již žalobce možnost v jiném řízení prokázat své vlastnické právo“.

Podle odvolacího soudu mohlo být předmětem vylučovací žaloby i peněžité plnění, jde-li o náhradní peněžité plnění získané insolvenčním správcem za majetek zpeněžený z majetkové podstaty, který by jinak sám byl (mohl být) předmětem vylučovací žaloby. Žalobce tak měl pokračovat v řízení o vylučovací žalobě a „učinit nutný procesní krok návrhem na změnu žaloby, kterým se domáhal vyloučení peněžitého plnění získaného správcem za spornou věc. Tomu nijak nebránilo, že lepenka po zpracování jako věc přestala existovat, i nový výrobek (v tomto případě zřejmě papír) či peněžní prostředky získané jeho prodejem byly součástí majetkové podstaty“.

V této souvislosti odvolací soud doplnil, že ustanovení § 225 odst. 6 insolvenčního zákona „dopadá na vydání každého výtěžku (prospěchu), který majetková podstata získala naložením s věcí, která do soupisu být pojata neměla“. Navíc ustanovení § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona zařazuje mezi incidenční spory nejen spory o vydání výtěžku zpeněžení podle ustanovení § 225 odst. 5 insolvenčního zákona, nýbrž i spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty; za takovou majetkovou hodnotu lze považovat právě výtěžek zpracování věci.

Konečně odvolací soud dodal, že na výše uvedených závěrech nemůže nic změnit ani skutečnost, že usnesením ze dne 22. srpna 2016, č. j. Ncp 651/2016-211, Vrchní soud v Praze určil, že k projednání a rozhodnutí věci jsou příslušné v prvním stupni okresní soudy.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že Nejvyšším soudem nebyly dosud zodpovězeny tyto právní otázky:

a) Dopadá ustanovení § 225 odst. 6 insolvenčního zákona na vydání každého výtěžku (či jakéhokoli jiného prospěchu), který majetková podstata získala nejen zpeněžením, ale i jakýmkoli jiným naložením s věcí, která neměla být pojata do soupisu?

b) Zahrnuje ustanovení § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona mezi incidenční spory jen spory o vydání výtěžku zpeněžení podle ustanovení § 225 odst. 5 insolvenčního zákona nebo i spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty? Lze za takovou „jinou majetkovou

hodnotu“ považovat „výtěžek zpracování“ věci?

c) Platí ustanovení § 225 odst. 3 insolvenčního zákona o vzniku nevyvratitelné právní domněnky o řádném soupisu bezvýjimečně?

Dovolatel snáší argumenty ve prospěch závěru, podle něhož ustanovení § 225 odst. 4 až 6 insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona upravují pouze možnost „vydání výtěžku zpeněžení“, přičemž zde „není dán prostor ani důvod jakýmkoli výkladem tento taxativní výčet incidenčních sporů rozšiřovat i na jakési výtěžky jiného naložení s věcí“. V poměrech dané věci přitom nejde o incidenční spor ani proto, že žádný konkrétní výtěžek (prospěch z jiného nakládání s věcí) nelze dohledat.

Na tomto základě dovolatel uzavírá, že neměl jinou možnost, než „žalovat náhradu škody jako finanční kompenzaci za věc v jeho vlastnictví, kterou mu žalovaný nemůže vydat in natura. Obecný soud v tomto sporu o náhradu škody musí být oprávněn posoudit otázku vlastnického práva a odhlédnout od fikce oprávněnosti soupisu, jinak by možnost žalovat náhradu škody neměla smysl“.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné, když ustanovení § 225 odst. 6 insolvenčního zákona je nutné chápat tak, že „pokrývá veškeré právní situace, kdy došlo během insolvenčního řízení „ke konverzi“ cizí majetkové hodnoty na peníze. Přitom není významné, zda „k této konverzi“ došlo mimořádným prodejem majetku nebo jinak, typicky při provozu podniku dlužníka. Takto obdržené peníze jsou výtěžkem zpeněžení ve smyslu ustanovení § 286 insolvenčního zákona a vlastník původní majetkové hodnoty má právo na jejich vydání.“

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 30. září 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

Dovolání žalobce je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení právních otázek dovoláním otevřených, týkajících se výkladu ustanovení § 225 odst. 5 až 6 insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, dosud Nejvyšším soudem v daných skutkových souvislostech beze zbytku nezodpovězených.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona incidenčními spory jsou (...) b) spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5.

Podle ustanovení § 217 insolvenčního zákona soupis majetkové podstaty (dále jen „soupis“) je listinou, do níž se zapisuje majetek náležející do majetkové podstaty. Jakmile dojde k zápisu do soupisu, lze se zapsanými majetkovými hodnotami nakládat jen způsobem stanoveným tímto zákonem; učinit tak může jen osoba s dispozičními oprávněními. Soupis provádí a soustavně doplňuje insolvenční správce v průběhu insolvenčního řízení, a to podle pokynů insolvenčního soudu a za součinnosti věřitelského výboru. Tato jeho povinnost nezaniká uplynutím doby.

Podle ustanovení § 224 odst. 1 insolvenčního zákona do soupisu se zapisují i věci, práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty, které nenáležejí dlužníku nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je

sporné zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují. Do soupisu se poznamená, komu sepisovaný majetek náleží, nebo kdo k němu uplatňuje své právo; tuto osobu insolvenční správce písemně vyrozumí o zahrnutí majetku do soupisu a na její žádost jí o tom vydá osvědčení. Osvědčení musí vždy obsahovat i uvedení důvodu, pro který insolvenční správce tento majetek sepsal.

Podle ustanovení § 225 insolvenčního zákona osoby, které tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že to vylučuje jejich právo k majetku nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být zahrnut do soupisu, se mohou žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat rozhodnutí, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty (odstavec 1). Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy osobě uvedené v odstavci 1 bylo doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje právo. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty insolvenčnímu soudu (odstavec 2). Nebyla-li žaloba podána včas, platí, že označený majetek je do soupisu pojat oprávněně. Totéž platí i tehdy, jestliže insolvenční soud žalobu zamítl, nebo jestliže řízení o žalobě zastavil nebo ji odmítl (odstavec 3). Od počátku běhu lhůty k podání žaloby podle odstavce 2 až do jejího skončení a po dobu řízení o podané žalobě až do jeho pravomocného skončení nesmí insolvenční správce zpeněžit majetek, který je předmětem žaloby, ani s ním jinak nakládat, ledaže tím odvrací újmu tomuto majetku bezprostředně hrozící nebo jestliže tak po podání žaloby činí se souhlasem žalobce. Ustanovení § 217 tím není dotčeno (odstavec 4). Před pravomocným skončením řízení o žalobě lze ke zpeněžení nebo jinému nakládání s majetkem podle odstavce 4 přistoupit, jestliže insolvenční soud v prvním stupni žalobu zamítl, řízení o ní zastavil nebo ji odmítl. Z výtěžku zpeněžení nebo jiného nakládání s takovým majetkem mohou být věřitelé uspokojeni až po pravomocném skončení řízení o žalobě (odstavec 5). Byla-li zpeněžena věc, která neměla být pojata do soupisu, má její vlastník právo na vydání výtěžku zpeněžení; jeho právo na náhradu škody tím není dotčeno (odstavec 6).

Rozhodné znění výše citovaných ustanovení insolvenčního zákona (do 31. prosince 2013), plyne z ustanovení čl. II zákona č. [294/2013](#) Sb., kterým se mění zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [312/2006](#) Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Podle ustanovení § 135b zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013 (dále též jen „obč. zák.“), zpracuje-li někdo v dobré víře cizí věc na věc novou, stává se vlastníkem nové věci ten, jehož podíl na ní je větší. Je však povinen uhradit druhému vlastníku cenu toho, o co se jeho majetek zmenšil. Jsou-li podíly stejné a účastníci se nedohodnou, rozhodne na návrh kteréhokoliv z nich soud (odstavec 1). Zpracuje-li někdo cizí věc, ač je mu známo, že mu nepatří, může vlastník věci žádat o její vydání a navrácení do předešlého stavu. Není-li navrácení do předešlého stavu možné nebo účelné, určí soud podle všech okolností, kdo je vlastníkem věci a jaká náhrada náleží vlastníkovu nebo zpracovateli, nedojde-li mezi nimi k dohodě (odstavec 2).

Podle ustanovení § 1074 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), nová věc vzniklá zpracováním movitých věcí několika vlastníků tak, že zpracované věci nelze uvést do předešlého stavu buď vůbec, anebo jen se značným nákladem nebo se značnou ztrátou, náleží jako vlastníkovu tomu, kdo materiálem nebo prací nejvíc přispěl hodnotě výsledku (odstavec 1). Vlastník nové věci zaplatí tomu, kdo vlastnické právo pozbyl, hodnotu zpracované věci a tomu, kdo se na výsledku podílel prací, odměnu za práci (odstavec 2).

Podle ustanovení § 1075 o. z. vlastníku věci, kterou zpracovatel nezpracoval v novou věc v dobré víře, se ponechává na vůli, zda si přisvojí novou věc a nahradí druhému, co on pozbyl, nebo zda mu věc za náhradu ponechá (odstavec 1). Právo k volbě výhodnějšího řešení zanikne, nebude-li vykonáno do jednoho měsíce ode dne, kdy se vlastník o zpracování věcí dozvěděl (odstavec 2).

V rozsudku ze dne 29. října 2015, sp. zn. 29 Cdo 683/2011, uveřejněném pod číslem 116/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 116/2016“), Nejvyšší soud vysvětlil, že k předpokladům, za nichž může soud vyhovět žalobě o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka podle § 225 odst. 1 insolvenčního zákona (excindační žalobě), patří, že:

- a) Označený majetek byl insolvenčním správcem příslušného dlužníka vsutku pojat do soupisu majetkové podstaty dlužníka.
- b) Vylučovací žaloba podaná osobou odlišnou od dlužníka došla soudu nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy této osobě bylo doručeno vyrozumění insolvenčního správce o soupisu majetku, k němuž tato osoba uplatňuje právo vylučující soupis (k tomu dlužno dodat, že osoba, která tvrdí, že označený majetek do majetkové podstaty nepatří, může podat vylučovací žalobu bez ohledu na to, zda jí bylo doručeno vyrozumění o soupisu tohoto majetku do majetkové podstaty dlužníka). Legitimace k podání vylučovací žaloby je dána již tím, že věc byla insolvenčním správcem zařazena (zapsána) do soupisu podstaty.
- c) Žalovaným je insolvenční správce.
- d) V době, kdy soud rozhoduje o vyloučení majetku, trvají účinky rozhodnutí o úpadku a sporný majetek je nadále sepsán v majetkové podstatě (nebyl v mezidobí ze soupisu majetku vyloučen).
- e) Osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu, svědčí jí.

Poslední z uvedených předpokladů může být podle insolvenční úpravy (oproti úpravě podle zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání - dále též jen „ZKV“) nahrazen (jinak naplněn) též tím, že osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že „tu je jiný důvod, pro který neměl být majetek zahrnut do soupisu“.

V 85/2006 Nejvyšší soud dovodil, že předmětem vylučovací žaloby sice může být i peněžité plnění (peněžitá pohledávka), to však bez dalšího platí, jen jde-li o náhradní peněžité plnění získané správcem konkursní podstaty za majetek zpeněžený z konkursní podstaty, který by jinak sám byl (mohl být) předmětem vylučovací žaloby. Tamtéž dodal, že jinak může být taková vylučovací žaloba úspěšná, jen domáhá-li se jí vylučovatel vyloučení peněz (jakožto věcí v právním smyslu) jednotlivě určených (individualizovaných). Přitom současně kladl (mimo jiné) důraz na rozpoznatelnost takového plnění v mase ostatních peněžních prostředků konkursní podstaty, tedy že není spotřebováno, nebo nesplyne s ostatním úpadcovým majetkem. K tomu srov. dále i usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1560/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2012, sp. zn. 29 Cdo 1702/2010, uveřejněný pod číslem 111/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2012, sp. zn. 29 Cdo 540/2010, uveřejněný pod číslem 34/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Tyto závěry platí i pro poměry insolvenčního zákona, čemuž odpovídá ustanovení § 225 odst. 6 insolvenčního zákona. Srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2013, sen. zn. 29 ICdo 13/2013, uveřejněné pod číslem 91/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Vylučovací žaloba je i v insolvenčních poměrech (tedy stejně jako předtím v poměrech zákona o konkursu a vyrovnání) svou povahou žalobou určovací, naléhavý právní zájem se však u tohoto typu žalob neprokazuje (nezkoumá se), neboť plyne přímo z dikce § 225 odst. 1 insolvenčního zákona. Srov. R 116/2016.

Na výše uvedený charakter sporu nemá žádný vliv ani skutečnost, že v průběhu řízení o vylučovací žalobě (před jeho pravomocným skončením) insolvenční správce, byť i v rozporu se zákazem formulovaným v ustanovení § 225 odst. 4 insolvenčního zákona, zpeněží majetek, jehož vyloučení ze soupisu majetkové podstaty dlužníka se dotčená osoba (vylučovatel coby žalobce) domáhá, a že poté,

co tato skutečnost vyjde v řízení o vylučovací žalobě najevo, nadále požaduje namísto vyloučení označeného majetku z majetkové podstaty „jen“ vyloučení náhradního peněžitého plnění získaného insolvenčním správcem za zpeněžený majetek. Tento závěr se (jako ustálený) prosazuje v judikatuře Nejvyššího soudu k výkladu § 19 odst. 3 ZKV (srov. důvody R 81/2005, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 313/2010) a Nejvyšší soud jej shledává plně použitelným i při výkladu ustanovení § 225 insolvenčního zákona (srov. např. i pasáže o náhradním peněžitém plnění v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2019, sen. zn. 29 ICdo 76/2017).

O vyloučení náhradního peněžitého plnění za věc zpeněženou v souladu s ustanovením § 225 odst. 4 insolvenčního zákona po zahájení řízení o vylučovací žalobě je insolvenční soud povinen rozhodnout (z úřední povinnosti), jakmile taková skutečnost vyjde v řízení najevo, aniž by takové rozhodnutí bylo podmíněno procesní aktivitou žalobce (vylučovatele) [tím, že navrhne „změnu“ žaloby]. V poměrech upravených zákonem o konkursu a vyrovnání zformuloval Nejvyšší soud tento závěr (při výkladu § 19 odst. 3 ZKV) např. v rozsudku ze dne 22. října 2009, sp. zn. 29 Cdo 2843/2007, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 6, ročník 2011, pod číslem 89, nebo v rozsudku ze dne 30. dubna 2013, sp. zn. 29 Cdo 4078/2011, a shledává jej opět plně použitelným i při výkladu ustanovení § 225 insolvenčního zákona.

V R 48/2015 Nejvyšší soud dále vysvětlil, že nevyvratitelná právní domněnka, že určitý majetek byl pojat do soupisu majetkové podstaty oprávněně (§ 225 odst. 3 insolvenčního zákona), nenastane tehdy, jestliže insolvenční soud na základě včas podané žaloby pravomocně rozhodne, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty. Otázku, zda určitý majetek byl pojat do soupisu majetkové podstaty oprávněně, je tedy povolán řešit výlučně insolvenční soud, a to na základě žaloby na vyloučení majetku z majetkové podstaty, kterou projedná a rozhodne jako incidenční spor [srov. § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona]. Nikdo jiný než insolvenční soud nemůže posuzovat příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě dlužníka, a to ani jako otázku předběžnou, už proto, že žádné řízení vedené před jiným orgánem než insolvenčním soudem (a výsledek takového řízení) nemůže zabránit tomu, aby nastala nevyvratitelná právní domněnka podle ustanovení § 225 odst. 3 insolvenčního zákona.

Je-li předmětem vylučovací žaloby náhradní peněžité plnění získané insolvenčním správcem za majetek zpeněžený z majetkové podstaty, nemohou se úvahy soudu při rozhodování o tom, zda požadované peněžité plnění přísluší k majetkové podstatě či zda je dán (jakýkoli) důvod, pro který by mělo být toto plnění ze soupisu vyloučeno, týkat jiné částky než té, která byla výše popsáním způsobem insolvenčním správcem získána do majetkové podstaty (jinak řečeno, jako náhradní peněžité plnění za majetek zpeněžený insolvenčním správcem nelze vyloučit něco, co zpeněžením takového majetku získáno nebylo). Pro určení výše vylučovacího nároku žalobce není v takovém případě rozhodná výše obvyklé (tržní) ceny zpeněženého majetku, nýbrž to, co se z něj skutečně „přeměnilo“ (transformovalo) v peněžité plnění. V poměrech upravených zákonem o konkursu a vyrovnání zformuloval Nejvyšší soud tento závěr v již zmíněném rozsudku sp. zn. 29 Cdo 313/2010 a shledává jej opět uplatnitelným i v poměrech vylučovací žaloby podle § 225 insolvenčního zákona.

Shora zmíněné závěry se do poměrů projednávané věci promítají následovně.

„Opustí-li“ movitá věc, která neměla být pojata do soupisu, majetkovou podstatu v době po podání žaloby o její vyloučení z majetkové podstaty (§ 225 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) v důsledku jejího zpeněžení, má vlastník takové věci právo na vydání výtěžku zpeněžení (§ 225 odst. 6 insolvenčního zákona); insolvenční soud je povinen rozhodnout o vyloučení výtěžku zpeněžení, aniž by takové rozhodnutí bylo podmíněno tím, že žalobce změní žalobu.

Posuzováno v kontextu s ustanovením § 225 odst. 5 insolvenčního zákona, podle něhož mohou být

věřitelé uspokojeni z výtěžku zpeněžení nebo jiného nakládání s takovým majetkem až po pravomocném skončení řízení o (vylučovací) žalobě, přitom není dán žádný rozumný důvod, pro který by se ustanovení § 225 odst. 6 insolvenčního zákona mělo vztahovat jen na výtěžek zpeněžení a nikoli na výtěžek jiného nakládání s tímto majetkem.

V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že je nutno rozlišovat mezi „nakládáním“ s věcí na straně jedné, a jejím užíváním a braním plodů a užitků z ní na straně druhé. Srov. k tomu, pro účely výkladu § 19 odst. 3 ZKV ve spojení s ustanovením § 123 obč. zák., např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2002, sp. zn. 29 Cdo 2086/2000, uveřejněný pod číslem 27/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a pro účely výkladu ustanovení § 225 odst. 4 insolvenčního zákona např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2018, sp. zn. 29 Cdo 6097/2017, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2019, pod číslem 54. K vymezení plodů a užitků věci srov. pro dobu od 1. ledna 2014 dále ustanovení § 491 o. z. a výklad podaný v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 5. prosince 2017, sp. zn. 22 Cdo 2725/2017.

Z ustanovení § 225 odst. 5 insolvenčního zákona (ze slov ... „lze ke zpeněžení nebo jinému nakládání s majetkem ...“) pak plyne, že „nakládáním s majetkem“ (jež omezuje úprava obsažená v § 225 odst. 4 insolvenčního zákona) se rozumí především (typově) jeho zpeněžování. K vymezení tohoto pojmu srov. dále ustanovení § 283 odst. 1 insolvenčního zákona a výklad podaný např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, sen. zn. 29 NSČR 193/2016, uveřejněném pod číslem 80/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. „Jiným nakládáním“ s majetkem, než je jeho zpeněžování, se pak pro insolvenční poměry (v nichž je zásadně vyloučeno uvažovat o tom, že by se osoba s dispozičním oprávněním zbavovala majetku náležejícího do majetkové podstaty bezúplatným převodem) rozumí (může rozumět) takový způsob nakládání s věcí, který v souladu s její užitelnou povahou vede k zániku věci jejím spotřebováním (např. jde-li o palivo, o krmivo a podobně), nebo k zániku věci zpracováním. K tomu srov. pro dobu do 31. prosince 2013 ustanovení § 135b obč. zák., jakož i rozsudek velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2003, sp. zn. 35 Odo 124/2003, uveřejněný pod číslem 81/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a pro dobu od 1. ledna 2014 ustanovení § 500 o. z. (k vymezení „užitelné věci“) a § 1074 a násl. o. z. (k zpracování věci).

Soudy nižších stupňů ve skutkové rovině nezskoumaly, zda ke zpracování věci (lepenky) ohlášenému (v řízení o vylučovací žalobě) sdělením insolvenčního správce ze dne 27. února 2014 došlo v době před 1. lednem 2014 (tedy v režimu zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku) nebo v době od uvedeného data (tedy v režimu zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku). Pro případ, že zpracovatel zpracuje cizí věc v dobré víře, nicméně oba právní předpisy vycházejí z toho, že vlastníkem nové věci se takto mohl (bez dalšího) stát vlastník zpracované věci, který nebyl zpracovatelem (dovolatel v této věci), byl-li jeho podíl na nové věci větší (§ 135b odst. 1 obč. zák.), respektive podle toho, zda materiálem nejvíc přispěl hodnotě výsledku (§ 1074 odst. 1 o. z.). Pro případ, že zpracovatel nezpracuje cizí věc v dobré víře, pak oba právní předpisy rovněž vycházejí z toho, že vlastníkem nové věci se takto mohl stát vlastník zpracované věci, který nebyl zpracovatelem (srov. § 135b odst. 2 obč. zák. a § 1075 o. z.). V poměrech upravených zákonem č. [89/2012](#) Sb., občanským zákoníkem, se vlastníku zpracované věci, který nebyl zpracovatelem, pro tyto případy ponechává právo „volby výhodnějšího řešení“, jež je ovšem časově omezeno (§ 1075 odst. 2 o. z.). V těch případech, kdy se vlastníkem zpracované věci, který nebyl zpracovatelem, nestane (podle zákona nebo podle své volby) vlastníkem nové věci, mu oba právní předpisy přiznávají právo na peněžité plnění. U věci zpracované v dobré víře jde o cenu toho, o č se zmenšil majetek vlastníka zpracované věci (§ 135b odst. 1 obč. zák.), respektive o „hodnotu zpracované věci“ (§ 1074 odst. 2 o. z.). U věci nezpracované v dobré víře jde o „náhradu“ (§ 135b odst. 2 obč. zák. a § 1075 odst. 1 o. z.).

Na výše uvedeném základě lze shrnout, že i tam, kde movitá věc, která je předmětem vylučovací

žaloby, zanikne zpracováním, lze pokračovat v excindačním řízení, vyplývá-li ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovatel) vlastnické právo k věci vzniklé zpracováním; předmětem řízení je bez dalšího (bez nutnosti měnit žalobu) nová věc (a dojde-li před skončením řízení o vylučovací žalobě ke zpeněžení nové věci, je bez dalšího předmětem excindačního řízení takto dosažený výtěžek zpeněžení). V těch případech, kdy žalobci (vylučovatel) vzniklo (u věci nezpracované v dobré víře) časově omezené právo „volby výhodnějšího řešení“ (§ 1075 odst. 1 a 2 o. z.), lze v excindačním řízení pokračovat poté, co se na základě provedené volby nebo v důsledku jejího nevyužití vyjasnilo, že žalobci (vylučovatel) vzniklo vlastnické právo k věci vzniklé zpracováním; předmětem řízení se takto rovněž stává (bez nutnosti měnit žalobu) nová věc (nebo výtěžek dosažený jejím zpeněžením).

Složitější situace však nastává, vyplývá-li ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovatel) pouze právo požadovat za zpracovanou věc peněžité plnění; zpracovaná věc se (totiž) transformovala v novou věc, k níž žalobci (vylučovatel) nenáleží (podle obecné úpravy) vlastnické právo, a v majetkové podstatě se k tomuto okamžiku (logicky) nenachází žádné peněžité plnění, jež by bylo možné identifikovat jako „náhradní plnění za zpracovanou věc“ (hodnota zpracované věci je skryta v nové věci). Přitom rovněž nemá smyslu čekat (pro účely posouzení, zda a jakým způsobem lze dále uplatnit „vylučovací nárok“), kdy (a v některých případech zda vůbec) a s jakým výsledkem dojde ke zpeněžení věci vzniklé zpracováním (jež sama nemusí být věcí zužitelnou). Vyplývá-li nicméně ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovatel) pouze právo požadovat za zpracovanou věc peněžité plnění, jehož hodnota je ovšem „ukryta“ ve věci vzniklé zpracováním, je ve smyslu ustanovení § 225 odst. 5 insolvenčního zákona „výtěžkem“ tohoto „jiného nakládání“ s věcí (jejího zpracování do nové věci) „podíl“ žalobce (vylučovatele) na věci vzniklé zpracováním v míře odpovídající „hodnotě zpracované věci“. V souladu s ustanovením § 225 odst. 5 a 6 insolvenčního zákona se v takovém případě stává předmětem řízení bez dalšího (bez nutnosti měnit žalobu) tento podíl na nové věci (a dojde-li před skončením řízení o vylučovací žalobě ke zpeněžení nové věci, je bez dalšího předmětem excindačního řízení částka odpovídající onomu podílu z dosaženého výtěžku zpeněžení).

Bezprostředním důsledkem shora uvedeného pak je, že i spor o vyloučení „náhradního“ plnění (v podobě výtěžku jiného nakládání s označeným majetkem - náhradního plnění dosaženého zpracováním) z majetkové podstaty dlužníka je sporem předvídaným ustanovením § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona; otázku příslušnosti tohoto náhradního plnění do majetkové podstaty dlužníka je povolán řešit výlučně insolvenční soud, a to na základě vylučovací žaloby podle ustanovení § 225 insolvenčního zákona.

Jelikož v dané věci insolvenční soud řízení o vylučovací žalobě zastavil proto, že žalobce, poté, kdy insolvenční správce dlužníka (podáním ze dne 27. února 2014) sdělil insolvenčnímu soudu, že s ohledem na bezprostředně hrozící újmu uskládněné lepenice přistoupil k jejímu zpracování, vzal žalobu zpět (jinak řečeno, kdy žalobce zpětvzetím žaloby znemožnil insolvenčnímu soudu posoudit, zda původní insolvenční správce dlužníka zahrnul lepenku do soupisu majetkové podstaty po právu), nastala bez jakýchkoli pochybností nevyvratitelná domněnka správnosti soupisu lepenky do majetkové podstaty dlužníka.

Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je tak správné; za stavu, kdy Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání žalobce zamítl jako nedůvodné [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)